

Aba-Novák Vilmos (1894-1941)

Csángó család III., 1936.

Tempera, falemez, 99,5x131 cm
Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 3 400 000 Ft

Kiállítás a Fränkel Szalonban

1936 márciusában gyűjteményes tárlat keretében Aba-Novák Vilmos 28 újabb temperafestményét mutatták be a Fränkel Szalon termeiben.

A kollekcióban szereplő alkotások egy része a szolnoki művésztelepen készült cirkus- és népiéletkép volt, melyek változataival már a művész korábbi kiállításain találkozhatott a közönség. Újdonságnak számítottak azonban azok a kompozíciók, melyek Aba-Novák az előző esztendő nyarán, Csíkszögödön tett látogatásának emlékét idézték. A tárlatot gazdagon illusztrált katalógus kísérte, lírai hangulatú bevezető tanulmányát a korszak egyik legjelentősebb kritikusa, Kállai Ernő írta. A kiállítás műtárgysorának első tétele Aba-Novák *Zsögödi csángóknál* (*Csángó család I., 1936.*) című, nagyméretű (100x120 cm) temperafestménye volt, melyet a kollekció egyik reprezentatív darabjaként reprodukáltak a katalógusban. A nagyobb méretű, kissé eltérő kompozíciójú változata (*Csángó család III., 1936*) eddig ismeretlen volt számunkra, nemrég bukkant fel újra a Mű-Terem Galériában.

„Te Emre, Zsögödből élek.”

Aba-Novák első ízben 1935 nyarán a régi, kedves barát és pályatárs, Nagy Imre meghívására utazott feleségével, Katóval, Csutka lányával, és az őket elkísérő két angol művésszel Erdélybe. Csíkszögöd és környékének természeti szépsége, a székelyek egyszerű mindennapjai, de különösen a hetivásárok látványos forgataga ihlették számos gyors kézzel odavetett vázlatrajzát és festményét.

Az 1930-as évek második felében rendszeresen visszatért erre a tájra, Szolnok mellett Zsögöd lett alkotásainak fő témája. Az ott töltött napokat Nagy Imre is megörökítette visszaemlékezéseiben, Aba-Novák *Csángó család* című kompozíciójának alapélményét is ebben az írásban találjuk meg. „Amikor már a környező népet és vidéket megnéztük, kirándulást terveztem a hegyekbe. Alig értünk fel az első hegyig, megtámadott egy olyan eső, ami elől nem lehet fa alá menekülni. Beszaladtunk a tőlünk nem messze levő csángó lakására. Az asszony éppen font. Minden csupa színes szőttebe öltözött kocskás világ. Ugy vetették rá magukat rajzoláson, feljegyzésen keresztül, mint a ragadozók.” (Nagy Imre 1983. 95.).

„Parasztpárkák, kezükben sorsfonallal...”

„Átszellemült tekintetére bensőségesen válaszolnak a kunyhók lakói, közöttük egy csángó család. - olvashatjuk Supka Magdolna Aba-Novák művészetét összefoglaló monográfiájában. Sőhajjal élő szegény parasztpárkák ülnek itt, kezükben a sorsfonallal, s a pásztor, szemében évtizednyi tündődéssel. A jelenet szuggesztívója kétfős: élettelen s ugyanakkor álomszerű. Költészet járja át. A különös kompozíció a szemlélt is a hangulat varázskörébe vonja ...” (Supka 1966. 75., 78.). Aba-Novák néhány alakra koncentrálnak, monumentális felfogású kompozíciója az 1930-as évek közepének egyik legjelentősebb alkotása. A sokalakos, reprezentatív népiéletképekkel szemben a jelenet bensőséges alaphangulatán túl az egyszerű, szegényes kunyhó ékességei, a dekoratív textíliák és a türkizkék falak, illetve mélykék árnyékok erőteljes kontrasztja ragadták meg a művészt.

Vázlat és változatok

Valószínűleg még közvetlenül a helyszínen készülhetett az a művész hagyatékában őrzött szénrajz, mely a *Csángó család* egyik első vázlatának tekinthető. A Fränkel Szalonban kiállított festményen (*Csángó család I., 1936.*) a kompozíció kiegészült az asszony ölben ülő, illetve hátul fekvő kisgyermekek figuráival és az idős paraszt-asszony alakjával, az előtérben megterített asztallal. Csak részleteiben tér el - az idős asszony arca, ruházata, illetve gazdagodott egy csendéleti részlettel -, de mérete alapján feltehetően azonos az előbbivel az a temperakép, melyet 1937-ben a Múcsarnokban rendezett IV. Nemzeti Képzőművészeti Kiállításon (*Csángó család II.,*) katalógus: 31. tétel, reprodukált) mutatták be. Még 1936 folyamán elkészült a téma szabadban, a szereplőket kerek kút és kerítés előtt elhelyező variációja is (*Parasztsalád,* magántulajdon, Supka 1966. 67. kép). A most előkerült temperafestmény (*Csángó család III., 1936.*) az alapkompozíció megőrzésével, kisebb változtatásokkal - az idős asszony alakja, hiányzó álló gyermek és megterített asztal - a téma továbbfejlesztett változata, melynek jelentőségét csak növeli, hogy a múcsarnoki szereplés után a *Csángó család II.* (1936) külföldre került. Bemutatták az 1938-ban Rigában rendezett magyar képzőművészeti kiállításon, ekkor vásárolta meg a Külföldi Művészek Múzeuma gyűjteménye számára (Osztrovszkij, Grigorij-Seleszt 1988. 311. kép, *Parasztsalád* címmel).

/ts/

